

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Meșină
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cho.
 Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889

ISSN-L 2734 -6889

Regina MARIA Și martirii BIHORULUI

Av. Dr. Pascu BALACI¹

Moto:

„Beiușule falnic, tu care prin trudă și jertfă făcuși această minune, cuib de vechi cnezi și voievozi români, izvor de lumină pe care ni l-au dat Samul Vulcan și Mihai Pavel ! Astăzi, mărire, ție, se cuvine, Beiușule ! Ție, celui dintâi dintre orașele și satele românești din Bihor...”

(Ziarul „LUPTA” din Budapesta după vestea alegerii în 27 august 1907 a deputatului român Vasile Lucaciu în cercul electoral din Beiuș pentru Parlamentul din capitala Ungariei)

O frescă dramatico- istorică

Persoanele: (în ordinea apariției pe scenă)

Regina Maria a României, prințesă de Edinburg, nepoată a Reginei Victoria a Marii Britanii

Ioan Ciordaș, avocat dr., președintele Consiliului National Român din Beiuș, membru al Marelui Sfat Național de la Alba Iulia

Nicolae Bolcaș, avocat dr.

Viora Ciordaș, poetesă , soția avocatului Ioan Ciordaș

Balaci Gheorghe, un țăran din satul Șebiș

Woodrow Wilson, președintele Statelor Unite ale Americii

¹ Piesă de teatru cu 27 tablouri

Georges Clemenceau, președintele Consiliului de miniștri al Franței,

David Lloyd George, premier al Marii Britanii

Vittorio Emanuele Orlando, premier al Italiei

Henri Mathias Berthelot, general al armatei franceze, șef al misiunii militare franceze în Regatul României

2

Trousseau, general al armatei franceze

Roman Ciorogariu, episcopul ortodox al Oradiei

Contele **Karoly Mihaly**, președintele Republicii Ungaria

Bela Kun, ministru de interne al Republicii Sfaturilor din Ungaria, în fapt, conducător al țării

Contele **Albert Appony**,

Kalman **Verböczy**, căpitan de secui, șeful detașamentului secuiesc trimis la Beiuș (*Verböczy Különitmeny*)

Urmösi, locotenent secui, adjunct al lui Verböczy

Hankoczi, locotenent secui, încartiruit în casa Anei Fordon din satul Lunca, Bihor

Iosif Magos, locotenent secui, adjunct al lui Verböczy

Soldați secui : Kerestesi, Topai, Bogocsy, Karoly Tamas, Kadar Ferenc.

(Acțiunea piesei se petrece în ordinea evenimentelor: la București în Palatul Regal și la Cotroceni, Sarajevo, Verdun, Beiuș, Oradea, Paris, Budapesta și comuna Lunca din Bihor între 28 iunie 1914 - noaptea de 3/4 aprilie 1919).

Tabloul 1

28 iunie 1914. La întretăierea străzilor Franz Iosef și Rudolf din orașul Sarajevo, capitala Bosniei-Herțegovina, provincie anexată de către Imperiul austro-ungar.

(Scena va fi jucată de două perechi de actori, la care se adaugă perechea imperială și asasinul acesteia. Prima pereche de actori cară pe mâinile împreunate pe actorul ce îl întruchipează pe arhiducele Franz Ferdinand, având pe cap pălăria imperială. Imediat la mică distanță urmează cea de-a doua pereche, transportând pe soția prințului moștenitor al tronului Austro-Ungariei, Sofia von Chotek, de origine slavă. Din culise apare un tânăr cu figură de rebel întruchipând pe studentul sârb din Bosnia, Gavrilo Princip, care scoate cu *mâna sa neagră* un pistol mic din buzunar. Ațintește arma spre cei doi și apoi

trage numai două focuri de foarte aproape în arhiduce și pe urmă în soția sa . Prințul și consoarta sa se prăbușesc împușcați mortal pe scândura scenei. Actorii cărauși se reped asupra asasinului , dezarmându-l și legându-i mâinile la spate după care ies cu toții din scenă.

Asasinatul de la Sarajevo-gravură contemporană

(Intră pe scenă regina Maria a României, îmbrăcate în straie cernite)

Astăzi o știre îngrozitoare a zguduit Bucureștii și întreaga Europă. Nimănu-i vine să creadă. S-a scris negru pe alb că arhiducele Franz Ferdinand, moștenitorul tronului Austro-Ungariei ar fi fost asasinat la Sarajevo de către un student sârb din Bosnia.

Asasinat ? Să fie oare adevărat ?

(cu tristețe)

Toți marii capi ai lumii au reprezentat țintele asasinilor. Au fost rând pe rând, împăratul Napoleon al III-lea al Franței, țarul Alexandru al II-lea al Rusiei, prim - ministrul Canovas del Castillo al Spaniei, președintele Franței Sadi Carnot, regele Umberto al Italiei, frumoasa împărăteasă Sissi a Austro- Ungariei, aproape toți în ultimul pătrar al secolului trecut.

Apoi în luna septembrie a primului an al acestui secol , în 1901, președintele Statelor Unite William McKinley a fost victima unui atentat nereușit comis de teroristul Leon Czolgosz. Președintele a supraviețuit ca prin minune. Întrebat de ce a încercat acest lucru îngrozitor, anarhistul , în drum spre scaunul electric, a răspuns că a crezut că a ajutat în acest fel clasa muncitoare . Au urmat serii de atentate disperate asupra țarilor Rusiei. Iar acum, este asasinat Franz Ferdinand, moștenitorul Austro Ungariei, comparată de către scriitorul Karl Kraus cu „un laborator al distrugerii mondiale” (**Versuchstation des Weltuntergangs**). Apud Razboiul lumii, de Nial ferguson, traducere din limba engleză Alina Predescu, Editura RAO, 2008, Bucuresti.

Presimt că de azi istoria popoarelor din Balcani se va schimba în mod profund. Se spune în lumea diplomatică de la București și nu numai că întreaga Serbie a apăsat pe trăgaciul pistolului ținut în mână de Gavrilo Princip. Presimțirea neagră a unui război îngrozitor mă bântuie. Ce va face România ? Cum va proceda țara a cărei regină sunt eu ? De partea cui vom fi ? Sârbii sunt ortodocși ca și românii din Regat. Frații noștri din Ardeal gem sub asuprirea austro-ungară ca și sârbii din afara granițelor Serbiei. Dar Regatul României este în mod fatal legat atât prin familia domnitoare a Hohenzolernilor, cât și printr-un tratat secret de Germania și Austro-Ungaria. Poporul simte într-un fel, o parte din clasa politică și regele în alt fel ! Ce dilemă îngrozitoare !

(se plimbă îngândurată)

Am de gând să scriu un jurnal. Îl voi intitula *Povestea vieții mele*. Îl voi scrie cu orice preț. Da, este absolut necesar. Vreau ca poporul meu să- mi cunoască viața, așa cum a fost. O viață pusă în întregime în slujba supușilor mei, alături de care voi fi mereu, mai ales dacă vom lua armele în mâini... Oare arhiducele Franz Ferdinand a ținut oare un *Jurnal* ? Poate că da. Poate că a mai apucat să-și scrie ultimele impresii înainte de moartea sa fulgerătoare ...

Doamne, ce cumplită întâmplare ! Niciodată nu știi ce poți să pățești. Ajută-mă, Doamne, să pot ține cât mai mult acest *Jurnal*...

Să începem cu începutul...

(Începe să scrie cu voce tare într-un caiet .)

M-am născut la Eastwell, în Kent, în 1875. O casă mare de piatră cenușie, într-un imens și frumos parc englezesc- o pădure, cu largi pajiști de iarbă, vaste zări unduite, nu mărețe sau mohorâte, ci blânde, liniștite, nobile-un cămin englezesc. Eram a doua la părinți. Primul copil era băiat și fusese numit Alfred, după tatăl meu, care era al doilea fiu al reginei Victoria și ofiter în marina britanică. Mama fu încântată să aibă o fetiță: spunea că-i sunt mai dragi fetele decât băieții și-mi puse numele Maria, care era numele ei și al mamei ei. Iubea și cinstea pe maică-sa din toate puterile sufletului ei...

5

(...)

Cei care își amintesc de sosirea mea în România, își aduc aminte ce mare bucurie fusese pentru țară: "C'était un beau mariage, une princesse de grande maison." [O căsătorie frumoasă, o prințesă dintr-o mare casă regală] (...) De asemenea eram tânără și sănătoasă și erau speranțe legitime de copii. În asta nu am dezamăgit poporul meu; la primul termen posibil le-am dăruit moștenitorul pe care și-l doreau. (...)

Recunosc că la început am fost foarte amărâtă, teribil de singură și complet deziluzionată. Doar încetul cu încetul am învățat să accept atmosfera în care fusesem transplantată. Dar de la început am iubit țara și țăranii ei simpli; deși mai erau mulți oameni și multe lucruri care nu îmi plăceau și nu înțelegeam. (...)

Ei bine, toate acestea sunt ale trecutului; astăzi Nando și cu mine, mână în mână, ne destăinuim reciproc în ceasul aceasta, că în ciuda unor insuccese, sau ar trebui să spui din cauza lor, am devenit prieteni de neclintit, atașați țării noastre într-o măsură care nu le este dată oricărui suverani.

Suntem unul cu poporul nostru, și în ciuda distanțării momentane a unora, poporul nostru este cu noi. Acei puțini infideli de cealaltă parte nu contează: ei trebuie puși la o parte cu acele realități dureroase, pe care în general le numim deziluzionări, și de care ne izbim în viață! ¹

¹ *The Story of My Life* by Queen Marie of Romania [Povestea vieții mele de Regina Maria a României], 3 volumes, London: Cassel & Company, 1934ff, vol. 3, page 311

Regina Maria se plimbă preocupată prin camera sa. Se oprește o clipă și oftează din străfunduri. Se apropie de public.

Dragii mei , să nu uitați niciodată ce s-a întâmplat în 1914. Un oribil atentat care a schimbat istoria Europei, dar și a lumii întregi... Că parcă ar fi fost ieri... Ce bine îmi mai aduc aminte... Era o vară liniștită ... Din 1871 și pînă în vara aceluia obsedant an 1914, *La Belle Epoque* își urma cursul... Monarhii Europei, oamenii de stat și miniștrii erau aproape toți pe la stațiuni vestite... Și dintr-o dată toate familiile domnitoare ale Europei se cutremură de oroare : arhiducele Franz Ferdinand, moștenitorul străvechii coroane a Imperiului austro-ungar a fost asasinat împreună cu soția sa Sofia la Sarajevo de către un tânăr sârb pe nume Gavrilo Princip, după eșecul tovarășilor săi Nedjilko Cabrinovici și Trifko Grabez, toți înarmați cu patru revolve tip Browning , șase bombe și nelipsitele fiole cu cianură care însă nu au funcționat din cauza vechimii otrăvii... Atentatorii au fost prinși. Moștenitorul tronului aniversa 14 ani de căsătorie . A avut însă proasta inspirație de a se duce în vizită tocmai la împlinirea a 400 de ani de la bătălia de a Kosovo, cea mai sfântă zi a naționaliștilor din Serbia, ziua Sfântului Vitus (Vidovan)... Vizita i-a înfuriat pe naționaliștii sârbi... Dar după momentul de groază al terorii împlinite s-a înstăpânit iar rațiunea. Bătrâna rațiune cartesiană, europeană... Oamenii politici și-au adus aminte când împărăteasa Sissi a fost înjunghiată de teroristul italian Lucheni... Împăratul Franz Josef a fost zdrobit de durere... Deși generalii săi l-au îndemnat să declare război Italiei, totuși, acesta nu a făcut-o...

Urmând , firește, același raționament, mai marii Europei au fost convinși că istoria se va repeta și că Imperiul va spăla cu aceleași lacrimi răbdurii și această nouă pată de sânge de pe mantia sa ... S-a întâmplat însă exact contrariul: după atentatul de la Sarajevo , Imperiul a dat un ultimatum Serbiei pe 23 iulie 1914 , la orele 6 seara la care Belgradul trebuia să răspundă pe 25 iulie, la orele 5 seara. Dar asta după ce în 5 iulie, Monarhia bicefală - prudentă încă ! - obținuse deja sprijinul Berlinului cu care era în alianță din anul 1882.

Știți , dragii mei, care erau condițiunile năprasnicului ultimatum dat Serbiei ?

Guvernul de la Belgrad era somat să suprimă orice publicație care stârnea ura și disprețul față de Monarhie, să înceteze formele instrucțiunii publice și a oricăror metode de instigare contra Monarhiei, să îndepărteze din serviciul militar pe toți ofițerii și din instrucțiunea publică pe toți funcționarii vinovați de propagandă contra Monarhiei. Viena a mai cerut acceptarea colaborării unor organe ale guvernului imperial și regal în suprimarea oricăror manifestări subversive îndreptate împotriva integrității teritoriale a Monarhei, deschiderea unei anchete judiciare la care să participe și organele de cercetare austriece pentru depistarea și pedepsirea tuturor autorilor și instigatorilor la complotul din 28 iunie, ancheta urmând a se desfășura chiar pe teritoriul sârbesc ... Viena a cerut Belgradului publicarea în regim de urgență a unei declarații oficiale care să condamne aspru propaganda contra Austro- Ungariei, dezaprobarea oricărei tentative de imixtiune în destinele populațiilor din oricare parte a Monarhiei, angajamentul solemn de a dizolva imediat asociația naționalistă intitulată NARODNA ODBRANA (Apărarea Națională)...

Ce s-a întâmplat mai departe , dragii mei ? Guvernul de la Belgrad a acceptat fără crâcnire toți termenii acestui nerușinat ultimatum în afară de punctul 6, adică ultimul... *In cauda*

venenum! Veninul e în coadă, cum spune latinul. Ultimul punct. Neacceptat de Belgrad. Adică, dați-mi voie: cum să vină polițiștii și procurorii austrieci pe propriul tău teritoriu național și să-i aresteze pe cetățenii tăi ?

Franz Josef

Wilhelm al II-lea

Alexandru al II-lea

A fost suficient ca doar un singur punct , adică ultimul și cel mai insolent ! al Vienei să nu fie acceptat, pe bună dreptate, de Belgrad, ca Monarhia austro -ungară să declare imediat război micii Serbii pe 28 iulie 1914 și să bombardeze Belgradul, atât din cetatea Zemunului unde a murit de ciumă Iancu de Hunedoara al nostru, cât și de pe navele cu fundul plat numite *monitoare*, pornite în haite răzbunătoare pe Dunăre spre capitala sârbească.

Totul părea pierdut pentru Serbia! Nu mai țineți minte toată nebunia creată de publicarea apelului imperial din Viena: *An meine Völker !* Către popoarele mele ?

L-au publicat toate ziarele! Viena a gresit profund ! A crezut că dă o bătaie scurtă și îndesată Serbiei și pregătea deja snopul de nuiele...

Dar marea, nesfârșita și pravoslavnică Rusie a sărit în ajutorul surorii sale slave mai mici, Serbia, ordonând mobilizarea generală și stârnind emoție în întreaga lume. Berlinul s-a inflammat imediat: mobilizarea rusească a înfuriat-o atât de tare încât a declarat război Rusiei... Wilhelm al II-lea al Germaniei s-a alăturat Monarhiei austro-ungare, după cum promisese. În vest, Franța și Anglia s-au raliat Rusiei, conform tratatului de alianță dintre ele, iar măcelul a început ...

Am fost bombardați cu propuneri din partea Antantei.Să intrăm în război și vom dobândi Transilvania. Imediat însă regele nostrum Carol I primește din partea rudei sale împăratul Wilhelm al II-lea mesajul de a îndeplini obligațiile către Puterile Centrale . Se convoacă Consiliul de coroană de la Sinaia care respinge cererea regelui Carol I de a intra în război alături de Germania și decide o politică de neutralitate armată. Credeți că am scăpat cu una cu două ? Rusia s-a ținut scai de noi prin ministrul Sazonov să semnăm o convenție secretă cu ea prin care se angaja să apere integritatea Regatului Român și prin care recunoștea drepturile noastre asupra teritoriilor din Ungaria în schimbul unei neutralități binevoitoare, având în vedere că noi am fost pregătiți să luptăm contra Rusiei, instruiși de ofițeri germani.Moare însă regele Carol I al României astfel că urcă pe tron nepotul lui și soțul meu, regele Ferdinand. Lațul german a mai slăbit, dar mă speria

spectrul înfrângerii Franței și aliatei sale Marea Britanie. Doamne, Dumnezeule ! Pe la sfârșitul lui august 1914, am aflat că Franța părea că-și dă răsuflarea din urmă: a pierdut numai într-o singură zi peste 27 000 de soldați pe front... A fost cea mai sângeroasă pagină de istorie a Franței eroice ... Iar pe frontul de est, s-a auzit că nemții au experimentat pe pielea rușilor un teribil gaz de luptă... Nu vor ezita să-l folosească și pe frontul de vest împotriva francezilor , britanicilor și canadienilor , fără să -i prevină, bineînțeles... Unde este Convenția de la Haga pentru respectarea regulilor războiului. Ce naivă sunt! Parcă într-un război ar mai putea să fie reguli...

8

In love and in war, no rules - In dragoste și război nu sunt reguli, parcă spun englezii mei...

A dispărut cavalerismul de pe câmpul de luptă... Șarja de cavalerie s-a preschimbat în război de uzură în tranșee pline de noroi... Gaze de luptă ! O mare ticăloșie pentru care sper că Dumnezeu cel drept îi va pedepsi pe nemți într-o bună zi... Și în tot timpul ăsta, când francezii , canadienii, englezii, belgienii luptă contra nemților care îi susțin pe austrieci și pe unguri , împilatorii fraților noștri din Ardeal , Regatul României stă cu mâinile în sân ... Când va veni ziua cea mare când dorobanțul nostru va trece Carpații și va dezrobi Ardealul ... Dorobanțul român ... Un *poilu* al nostru...

In 11 octombrie a murit *mein Onkel*, Regele Carol I.

(începe să scrie în *Jurnal*)

*Prințul și cu mine eram la București. Trebuia să ne arătăm lumii ca să punem capăt zvonurilor ce se răspândiseră că plecăm cu toții. Nando a dormit la Cotroceni, iar eu la Mogoșoaia, la Martha Bibescu. Dimineața, prințul Știrbei mi-a dat vestea și mi -a spus : **Ești regină!** Ce emoție zguduitoare ! Cea mai covârșitoare pe care am trăit-o ...*

Wiener Zeitung.

Nr. 175.

Mittwoch, den 29. Juli

1914.

Amflicher Teil.

Seine k. und k. Apostolische Majestät haben das nachstehende Allerhöchste Handschreiben und Manifest allergnädigt zu erlassen geruht:

Lieber Graf Stürgkh!

Ich habe Mich bestimmt gefunden, den Minister Meines Hauses und des Äußern zu beauftragen, der kaiserlich serbischen Regierung den Eintritt des Kriegszustandes zwischen der Monarchie und Serbien zu notifizieren.

In dieser schicksalsschweren Stunde ist es Mir Bedürfnis, Mich an Meine geliebten Völker zu wenden. Ich beauftrage Sie daher, das anverwahrte Manifest zur allgemeinen Verlautbarung zu bringen.

Wab. Söchl, am 28. Juli 1914.

Franz Joseph m. p.

Stürgkh m. p.

An Meine Völker!

Es war Mein sehnlichster Wunsch, die Jahre, die Mir durch Gottes Gnade noch beschieden sind, Werken des Friedens zu weihen und Meine Völker vor den schweren Opfern und Lasten des Krieges zu bewahren.

Im Rate der Vorsehung ward es anders beschloffen.

Die Untriebe eines hoßerfüllten Gegners zwingen Mich, zur Wahrung der Ehre Meiner Monarchie, zum Schutze ihres Ansehens und ihrer Machtstellung, zur Sicherung ihres Besitzstandes nach langen Jahren des Friedens zum Schwerte zu greifen.

Mit rasch vergessenem Undank hat das Königreich Serbien, das von den ersten Anfängen seiner staatlichen Selbständigkeit bis in die neueste Zeit von Meinen Vorfahren und Mir gestützt und gefördert worden war, schon vor Jahren den Weg offener Feindseligkeit gegen Österreich-Ungarn betreten.

Als Ich nach drei Jahrzehnten segensvoller Friedensarbeit in Bosnien und der Hercegovina Meine Herrscherrechte auf diese Länder erstreckte, hat diese Meine Verfügung im Königreiche Serbien, dessen Rechte in keiner Weise verletzt wurden, Ausbrüche zügelloser Leidenschaft und erbittertsten Hasses hervorgerufen. Meine Regierung hat damals von dem schönen Vorrechte des Stärkeren Gebrauch gemacht und in äußerster Nachsicht und Milde von Serbien nur die Herabsetzung seines Heeres auf den Friedensstand und das Versprechen verlangt, in Zukunft die Bahn des Friedens und der Freundschaft zu gehen.

Von demselben Geiste der Mäßigung geleitet, hat sich Meine Regierung, als Serbien vor zwei Jahren im Kampfe mit dem türkischen Reiche begriffen war, auf die Wahrung der wichtigsten Lebensbedingungen der Monarchie beschränkt. Dieser Haltung hatte Serbien in erster Linie die Erreichung des Kriegszweckes zu verdanken.

Die Hoffnung, daß das serbische Königreich die Langmut und Friedensliebe Meiner Regierung würdigen und sein Wort einlösen werde, hat sich nicht erfüllt.

Immer höher lodert der Haß gegen Mich und Mein Haus empor, immer unverhüllter tritt das Streben zutage, untrennbare Gebiete Österreich-Ungarns gewaltsam loszureißen.

Ein verbrecherisches Treiben greift über die Grenze, um im Südosten der Monarchie die Grundlagen staatlicher Ordnung zu untergraben, das Volk, dem Ich in landesväterlicher Liebe Meine volle Fürsorge zuwenden, in seiner Treue zum Herrscherhaus und zum Vaterlande wankend zu machen, die heranwachsende Jugend irrezuleiten und zu frevelhaften Taten des Wahnsinnes und des Hochverrates aufzureizen. Eine Reihe von Mordanschlägen, eine planmäßig vorbereitete und durchgeführte Verschwörung, deren furchtbares Gelingen Mich und Meine treuen Völker ins Herz getroffen hat, bildet die weithin sichtbare blutige Spur jener geheimen Mächenschaften, die von Serbien aus ins Werk gesetzt und geleitet wurden.

Diesem unerträglichen Treiben muß Einhalt geboten, den unaufhörlichen Herausforderungen Serbiens ein Ende bereitet werden, soll die Ehre und Würde Meiner Monarchie unverletzt erhalten und ihre staatliche, wirtschaftliche und militärische Entwicklung vor beständigen Erschütterungen bewahrt bleiben.

Vergebens hat Meine Regierung noch einen letzten Versuch unternommen, dieses Ziel mit friedlichen Mitteln zu erreichen, Serbien durch eine ernste Mahnung zur Umkehr zu bewegen.

Serbien hat die maßvoller und gerechten Forderungen Meiner Regierung zurückgewiesen und es abgelehnt, jenen Pflichten nachzukommen, deren Erfüllung im Leben der Völker und Staaten die natürliche und notwendige Grundlage des Friedens bildet.

So muß Ich denn daran schreiten, mit Waffengewalt die unerläßlichen Bürgschaften zu schaffen, die Meinen Staaten die Ruhe im Innern und den dauernden Frieden nach außen sichern sollen.

In dieser ersten Stunde bin Ich Mir der ganzen Tragweite Meines Entschlusses und Meiner Verantwortung vor dem Allmächtigen voll bewußt.

Ich habe alles geprüft und erwogen.

Mit ruhigem Gewissen betrete Ich den Weg, den die Pflicht Mir weist.

Ich vertraue auf Meine Völker, die sich in allen Stürmen stets in Einigkeit und Treue um Meinen Thron geschart haben und für die Ehre, Größe und Macht des Vaterlandes so schwersten Opfern immer bereit waren.

Ich vertraue auf Österreich-Ungarns tapfere und von hingebungsvoller Begeisterung erfüllte Wehrmacht.

Und Ich vertraue auf den Allmächtigen, daß Er Meinen Waffen den Sieg verleihen werde.

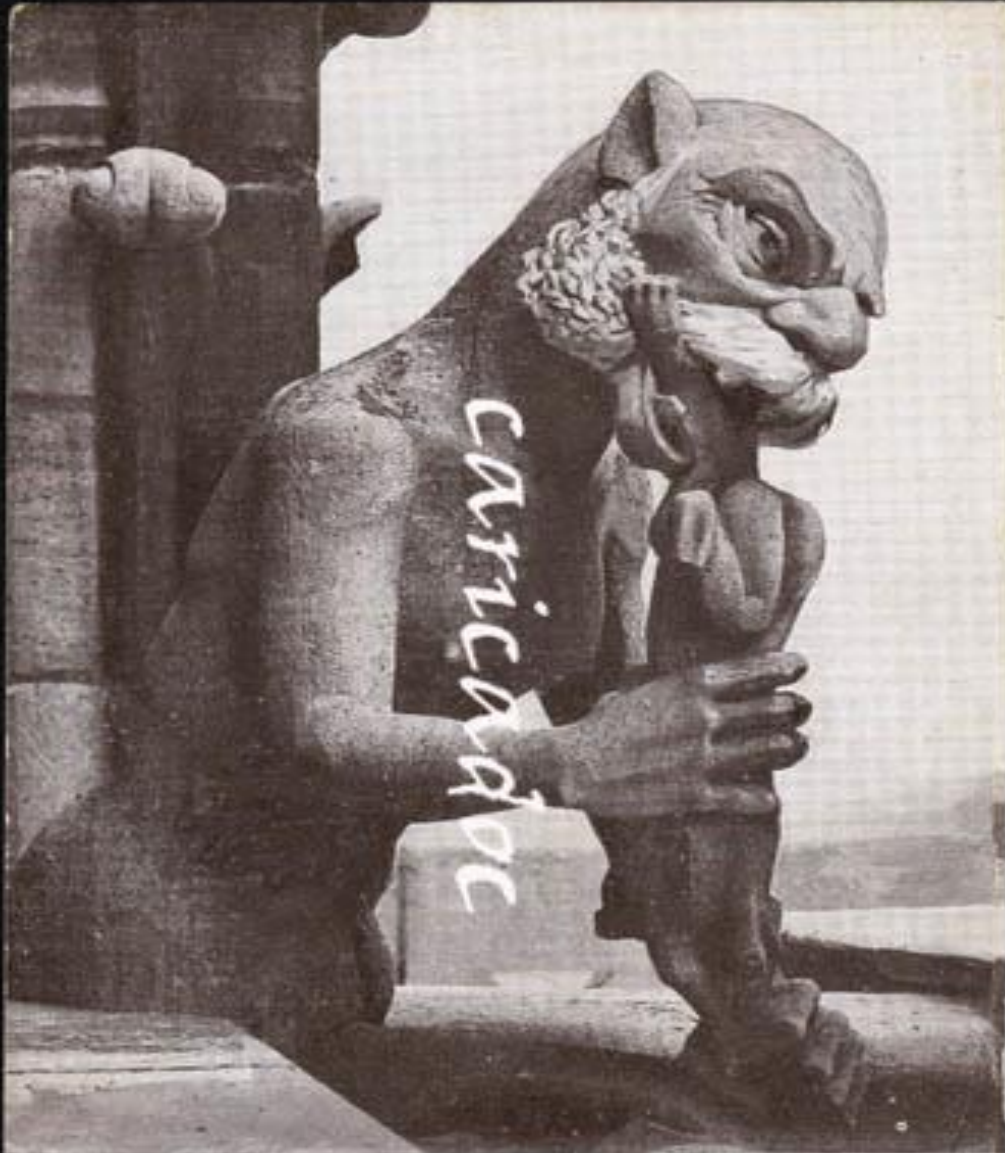
Franz Joseph m. p.

Stürgkh m. p.

Caricatură contemporană: regele Serbiei înarmat cu un cuțit și o bombă este zdrobit de pumnul Austriei (Osterr(eich)(n.a.)

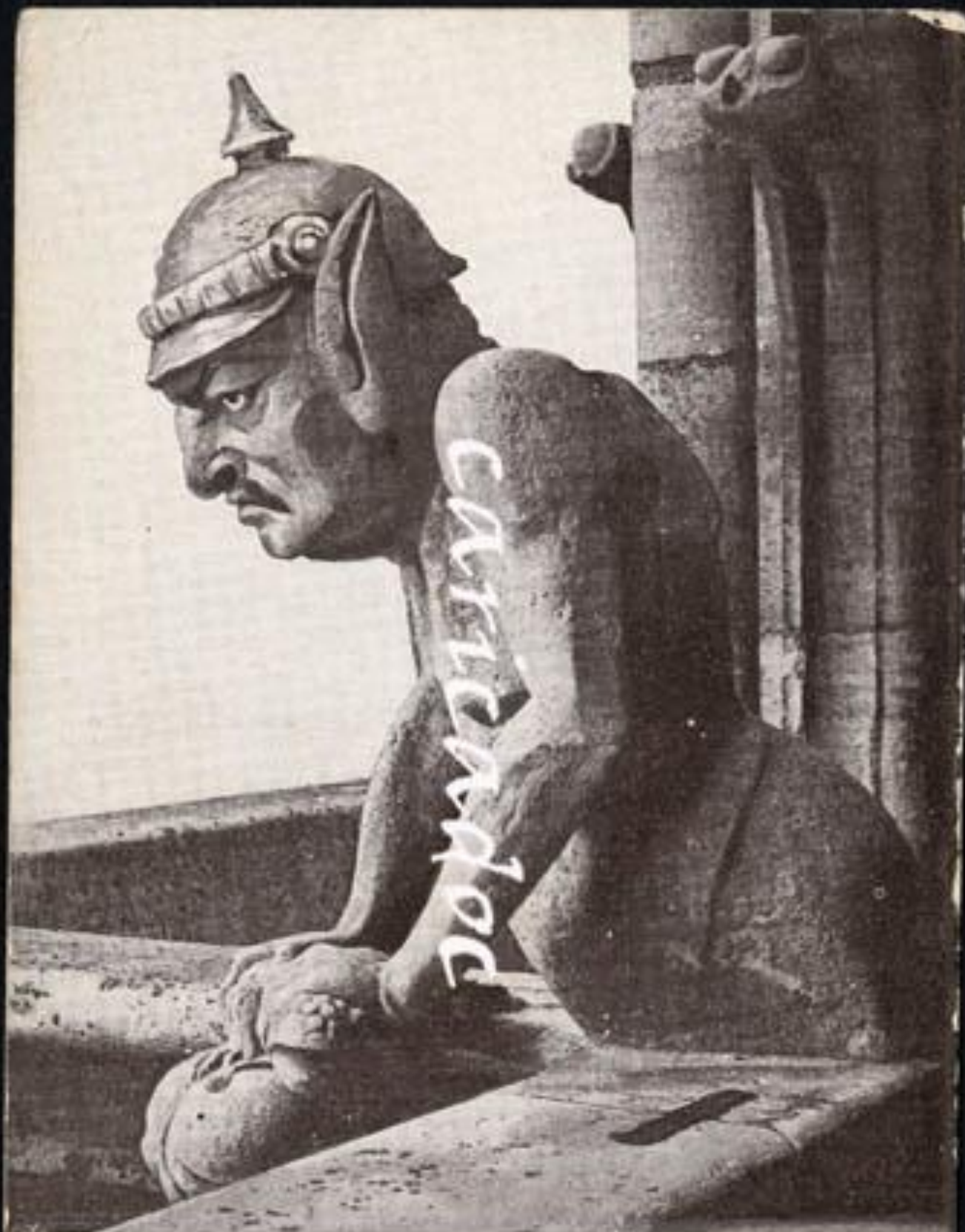
LES MONSTRES DES CATHÉDRALES N° 2

François-Joseph. Le sinistre vorace qui non content d'avoir étouffé la Bosnie, l'Herzégovine, le Trentin et Trieste voudrait encore dévorer la Serbie.

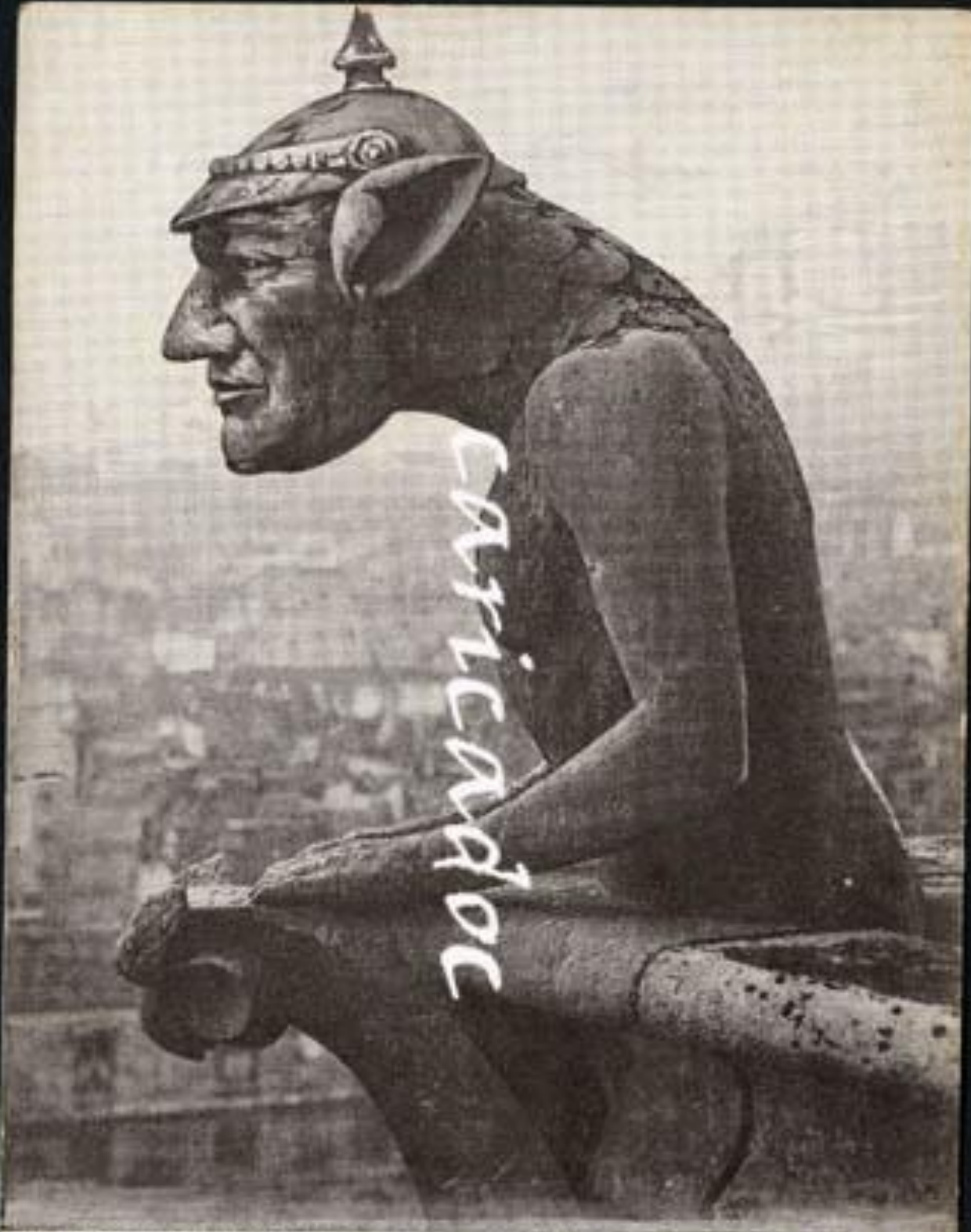
LES MONSTRES DES CATHÉDRALES N° 5

Von Kluck. L'un des chenapans, chef de bande qui a ordonné les ravages du Nord de la France et par dépit a bombardé impitoyablement Soissons.

LES MONSTRES DES CATHÉDRALES N° 6

Von Bulow. La brute sanglante qui chassée de Reims pour assouvir sa colère a détruit la merveilleuse cathédrale, forfait odieux.

LES MONSTRES DES CATHEDRALES N° 4
Von Moltke. L'ignoble scélérat individu répugnant dont les hordes barbares ont mis à feu et à sang la courageuse Belgique.

LES MONSTRES DES CATHÉDRALES N° 3
Le Kronprinz. L'odieux incapable, l'imbécile ambitieux,
le complice assassin d'un père dégénéré.

ARMÉE DE TERRE ET ARMÉE DE MER

ORDRE DE MOBILISATION GÉNÉRALE

Par décret du Président de la République, la mobilisation des armées de terre et de mer est ordonnée, ainsi que la réquisition des animaux, voitures et harnais nécessaires au complément de ces armées.

Le premier jour de la mobilisation est le 1er Août 1914

Tout Français soumis aux obligations militaires doit, sous peine d'être puni avec toute la rigueur des lois, obéir aux prescriptions du **FASCICULE DE MOBILISATION** (pages colorées placées dans son livret).

Sont visés par le présent ordre **TOUS LES HOMMES** non présents sous les Drapeaux et appartenant :

1° à l'ARMÉE DE TERRE y compris les **TROUPES COLONIALES** et les hommes des **SERVICES AUXILIAIRES**;

2° à l'ARMÉE DE MER y compris les **INSCRITS MARITIMES** et les **ARMURIERS** de la **MARINE**.

Les Autorités civiles et militaires sont responsables de l'exécution du présent décret.

Le Ministre de la Guerre.

Le Ministre de la Marine.

Ordin de mobilizare generală a infanteriei și a trupelor de marină, decretat de către Președintele Franței (n.a.)

Tabloul 3

O linie uriașă de tranșee traversând vestul Europei și întinzându-se de la Canalul Mânecii și până la granițele cu Elveția desparte armatele Antantei de cele ale Germaniei.

(Dinspre avanscenă spre spatele scenei, spectatorii văd o tranșee de scânduri, pusă pe roți. Din stânga scenei apar soldați, având măști de gaze pe figură și îmbrăcați în uniforme militare franceze, belgiene, engleze, canadiene și chiar un soldat senegalez.

Din dreapta scenei apar soldați echipați cu aceleași măști de gaze pe figură și în uniforme militare germane. La un semnal, ei bat pas de defilare, solemn, până în dreptul tranșeei mobile. Acolo încremenesc preț de câteva secunde. Apoi la comanda în limba franceză *En avant!* și la cea în limba germană *Vorwärts!*, ei încep să arunce grenade lacrimogene și apoi să împingă, unii contra celorlalți, tranșeea mobilă care înaintează cu mare greutate, când într-o parte, când în alta, revenind după mai multe eforturi, tot la poziția inițială. Soldații se prăbușesc pe jos, răpuși de efort, unii din ei aruncându-și cât colo măștile de gaze și tușind de să-și scuipe plămâni. Se stinge lumina.)

17

Dans une tranchée française avant l'assaut

Tabloul 4

(Regina României în fața unei hărți militare în care împlântă stegulețe)

Regina Maria a României: In cel mai mare secret, am făcut rost de o hartă militară în care înfig stegulețe după cum înaintează armatele Europei.

(incepe iar să scrie in Jurnal)

"Fiind neutri, primim vești din toate părțile. Fiecare încearcă să ne convingă că e imposibil să ne apărăm fără el, promisiunile și amenințările se amestecă deasupra capetelor noastre..."

(Se apropie iar de public)

19

Ce să facem ? Să analizăm bine situația. De ce a izbucnit războiul acesta când nimeni nu se aștepta ? Poate pentru simplul fapt că bătrâna Europă nu-și mai încăpea în piele ?... Poate pentru că se considera buricul pământului...

(ducând degetul arătător spre frunte)

Imi aduc aminte ce scria un marele scriitor german, Stefan Zweig, despre frumoasa perioadă denumită *La Belle Epoque* ... Că Franța gema de bogății ... Dar tot mai râvnea la câte o colonie nouă... Chiar dacă nu populase îndeajuns pe cele vechi... Că Italia voia Cirenaica, că Austria anexase Bosnia fără a trage un singur foc de pistol... Că Serbia și Bulgaria hărțuiau mereu Turcia. Numai Germania se ținea deoparte, dar cu pumnii strânși în buzunare, gata să dea lovitura năprasnică... Peste tot, sângele revanșei urca la capul suveranilor. Bunăvoința de consolidare internă începea cu dorința clară de expansiune externă. Industriașii francezi care se îmbogățeau, duceau deschis o campanie de ură neostoită contra nemților. Aceștia, la rândul lor, le răspundeau, împrășcându-i cu bale. Ca mai târziu și unii și alții să asvârle, nu cu bale de furie, ci cu gloanțe fabricate chiar de către unii dintre ei... Fiecare industriaș voia să fabrice cât mai multe arme și tunuri pentru viitorul război, Krupp și Schneider pentru Germania, Creusot pentru *dulcea Franță* ...

Marile companii de navigație din Hamburg cu veniturile lor uriașe luptau contra celor britanice, țărani unguri se luau la întrecere cu produsele lor contra celor din Serbia, peste tot marile trusturi luptau unele contra altora într-o concurență sălbatică, fără milă...

Iar Regatul României, privind acest spectacol în care nu aveam decât un mic rol... Poate nici acela...

Dragii mei, dacă vă întrebați acum, cu capul rece, de ce a intrat Europa în război, nu veți putea răspunde că din cauza aceluia nenorocit de glonte sârbesc tras în moștenitorul Austro - Ungariei...

Europa a intrat în război, spunea Ștefan Zweig, datorită unui exces de putere și de bogăție acumulate în timpul celor 40 de ani de pace și care trebuia să se descarce într-o formă violentă ... Fiecare stat nutrea sentimentul de a fi deosebit de puternic, uitând că statul vecin avea exact același sentiment. Pentru că fiecare se lăuda până în ultima clipă că vecinului îi va fi frică de puterea sa și că va da înapoi și așa au început diplomații jocul lor de *bluff* reciproc. De patru, apoi de cinci ori, la Agadir, în războaiele din Balcani, în Albania, oriunde se aprindea focul. Dar, încă marile alianțe nu acționau, ci numai își întăreau reciproc legăturile, militarizându-se neîncetat. În final, toate forțele acestea în

exces au trebuit să se descarce cu violența unui trăsnet. Semnele meteorologice ale furtunii europene s-au arătat prima dată aici, la noi în Balcani...

20

Tabloul 5

Anul 1916.

(Regina Maria intră pe scenă deosebit de entuziasmată, cu ochii plini de lacrimi și în ținută de campanie militară).

Alea jacta est ! Zarurile au fost aruncate ! Consiliul de coroană, după o confruntare aprigă între germanofili și antantofili, a decis , în sfârșit, să intrăm în război pentru a-i dezrobi pe frații noștri din Ardeal. Ura! Cu ce a încheiat primul ministru și ministrul de război Ion I. C. Brătianu furtunoasa ședință de la palatul Cotroceni ? Am să vă desvălui eu, dragii mei, am notat aici tot ce mi-a transmis domnul ministru I.G.Duca, participant la dezbateri...

(citește emoționată de pe o foaie de hârtie)

„Fără îndoială că vom ieși învingători, dar nu sunt sigur, se poate să fim și învinși. De aceea, vreau să se știe bine de toți, că, chiar învinși, tot cred că țara mea trebuie în această clipă să facă acest gest. În viața națiunilor sunt afirmări de drepturi care se socotesc mai mult decât izbânzi trecătoare și sunt gesturi de abdicare, de dezertare morală, care compromit viitorul lor pentru veacuri de-a rândul. Într-o astfel de situație este astăzi românismul ... și dacă nu azi, atunci mâine vom culege roadele acestor jertfe și acestor afirmări de drepturi... aduceți-vă aminte ... Tudor Vladimirescu a fost zdrobit și stăpânitorii zilei l-au măcelărit. Dar el ridicase steagul renașterii noastre naționale și pe temeiul gestului lui urmașii săi au înfăptuit-o ... cazul cel mai caracteristic este cazul lui Mihai Viteazul. Și el a fost învins, și el a fost omorât, dar a știut pentru o clipă să întrupească visul secular al neamului, unirea tuturor românilor. Și a fost destul, nu numai pentru ca el să rămână de-a lungul veacurilor eroul legendar și slăvit, dar pentru ca și noi astăzi să întemeiem pe faptele lui revendicările acestui neam.

Asta a spus primul ministru Ion I.C. Brătianu !

S-a împlinit visul meu secret: s-a semnat Tratatul de alianță între Regatul nostru pe de o parte și Franța, Marea Britanie, Rusia și Italia, pe de altă parte. Aliații vor satisface drepturile noastre istorice asupra Transilvaniei, Basarabiei și Bucovinei.

Planurile de luptă ? N-ar trebui să vi le spun, dar sunt atât de bucuroasă, încât îmi asum orice risc. Rușii urmează să declanșeze ofensiva, concomitent cu trupele noastre, iar armata anglo franceza va debarca la Salonic pentru a ține în loc Bulgaria să nu ne atace.

Regina Maria a României:

(Începe să scrie în Jurnal)

Toți simt acum nevoia unei mâini de stăpân. Aș vrea să fiu eu acel stăpân. Există în mine plăcerea de a lupta. Totul se așteaptă de la mine în orice situație și creierul meu trebuie să fie atent la toate. Trebuie să găsească soluții, oamenii să fie ajutați, sfătuiți, susținuți, consolati, dojeniți, scoși din necazul lor...

(Se apropie de public)

Sunt o regină și îmi trăiesc viața la maximum. Sunt mama a cinci copii, dar la Cotroceni sau la Palatul Regal am mereu audiențe cu oameni politici, militari, diplomați, oameni de litere, oameni de afaceri, dar și oameni simpli. Vizitez și orfeline, case de invalizi, sunt preocupată de cei suferinzi și de cei foarte necăjiți. Ca să rezist fac sport, călăresc cai de rasă, duc săracilor căruțe pline cu daruri. Țăranii simpli mă divinizează, ar lupta pe viață și pe moarte pentru mine și Regatul României. **Dar de partea cui vom lupta?** Am să spun și eu ca și cancelarul german Theobald von Bethmann Hollweg în vara anului 1914 la izbucnirea războiului: *If the iron dice must roll, may God help us* Dacă zarurile de fier au fost aruncate, atunci să ne ajute Dumnezeu! Regele Ferdinand ar înclina să luptăm alături de țara sa, Germania, așa după cum a voit unchiul său, Carol I... Dar nu e prea hotărât...

(Se duce la măsuta sa și scrie cu voce tare)

Nando nu știe cum să dea ordine precise, imperative, ceea ce este cel mai rău lucru, pentru că îi face pe oameni să nu știe ce vrea... Taciturn, singuratic, lipsit de energie, se arată incapabil să facă el însuși lucruri în avantajul său ... nu a știut niciodată să fie cu adevărat stăpân.

(Se ridică iar de la masă)

În schimb, nu pot să nu-l apreciez pe Ionel Brătianu care, după părerea mea, este poate cel mai de seamă om politic în prezent. Nicolae Iorga este un vanitos căruia îi place să se asculte, neavând urechi pentru alții.

Tabloul

Regina Maria a României în refugiu la Iași. Se plimbă preocupată prin încăpere.

De când au ajuns, bolșevicii la putere în Rusia, totul s-a dat peste cap în Europa. Tezaurul nostru este în pericol de a nu mai fi returnat. Lenin a încheiat pace separată cu Germania la Brest-Litovsk. Nu am mai avut ce face. La Buftea am încheiat și noi un tratat preliminar de pace cu Puterile centrale pe baza căruia s-a încheiat în aprilie 1918 tratatul de pace de la București între Regatul României pe de o parte și Germania, Austro Ungaria, Bulgaria și Turcia, pe de altă parte.

(strângând pumnii cu putere)

Am pierdut Dobrogea, suntem sufocați, nu mai avem ieșire la mare! Aveam de gând să mă retrag la Balciac, acolo aș vrea să-mi fie înmormântată inima! Acolo, lângă Mare...

(începe să recite)

Nu voi mormânt bogat

Veșminte și flamuri

Ci-mi împlețiți un pat

Din tinere ramuri...

Visul marelui Eminescu este și al meu: să fiu îngropată la țărmul Mării... Dar acum am pierdut Marea...

Ni s-a rășluit și parte din culmile Carpaților, granița cu Imperiul austro-ungar s-a apropiat de noi și mai mult... Bine că n-am pierdut Sinaia... În plus, am fost forțați să semnăm convenții economice extrem de dezavantajoase pentru noi... Doamne, ce va fi peste un an ?

Să nu ne pierdem capul, să judecăm la rece... La Roma, un congres al naționalităților din Imperiu, au votat o moțiune prin care cer recunoașterea dreptului fiecărei națiuni de a se constitui în stat național independent sau de a se uni cu statul său național dacă acesta există. La Paris, s-a creat Consiliul Național al Unității Române în frunte cu Take Ionescu, Vasile Lucaciu, Octavian Goga, dr. Constantin Angelescu și Ioan Th. Florescu, consiliu recunoscut de guvernele Franței, Statelor Unite, Marii Britanii și Italiei... În fine, peste ocean, la New-York, congresul românilor, cehilor, polonezilor, slovacilor, sârbilor, croaților și rutenilor a votat o Moțiune prin care cer dezmembrarea Austro-Ungariei și eliberarea tuturor popoarelor...

In martie 1918, Sfatul țării din Chișinău a hotărât unirea Basarabiei cu Regatul nostru... Dar ce fac ardelenii noștri ?

. În vizita pe care o face la Paris, eleganta femeie își petrece destul timp la croitorese și modiste, unde "prețurile sunt absolut cumplite", "cel mai mic lucru este ruinător". Deși regină, ea nu dispunea de fonduri prea mari (bijuteriile fuseseră trimise în Rusia cu întreg tezaurul, în discuție și azi), încât chiar în țară, la o expoziție, dorind să aibă câteva tablouri, nu și-a putut permite să le cumpere: "Din nefericire, prețurile au crescut groaznic și noii îmbogății sunt cei care le cumpără acum."

Revenind la Paris, Regina Maria vede spectacole, o dată unul sportiv, întâmpinată și condusă la braț de mareșalul Pétain, bucurându-se de simpatia și ovațiile publicului. Împreună cu sora sa Ducky (căsătorită cu marele duce Kiril, văr primar al țarului Nicolae al II-lea), aflați în exil, se duce la biserica rusă "plină de oameni sărăciți din vechiul regim." E îndurerată de tragedia rudelor sale, familia imperială, exterminată de bolșevici. La celebrul Hotel Ritz, unde locuia, Regina are invitați, printre care pe Marcel Proust, "un omuleț mai degrabă oribil, dar ale cărui cărți sunt extraordinar de en vogue."

. Primește în audiență diplomați, ca Saint-Aulaire, ministrul Franței la București între 1916-1920, pe ambasadorul Poloniei, care dorea "ca țara lui și a noastră să fie strâns unite", să încheie o convenție militară "ca mijloc de apărare împotriva bolșevicilor care ne-ar putea acum lovi." Regina era foarte preocupată de această problemă, interesându-se de războiul civil din Rusia și ținându-se la curent cu literatura instigând la revoluție. O dată cu ocuparea Odessei de către Armata Roșie, se plânge că o mulțime de refugiați încercau să treacă în România. Dar aceștia nu puteau fi nici cazați, nici hrăniți. În plus, "mai este și pericolul permanent că, dacă ne deschidem granițele, bolșevicii pot și ei pătrunde să-și răspândească propaganda ucigătoare."

Cel mai frecvent nume în însemnări zilnice este al prințului Barbu Știrbey, numit Barbu, consilier politic al tronului, făcând parte din anturajul cel mai apropiat al Curții regale. Acesta "îl ajută pe Nando în criza ministerială." Suverana se sfătuiește cu el pentru aducerea lui Averescu la putere, ca și în privința situației delicate a prințului moștenitor Carol, despre care vom vorbi deîndată. Relația Reginei cu Barbu ne apare ca una cu totul specială. El nu e doar cel mai important sfetnic politic, ci și prieten de inimă. Petrec împreună adesea "ore plăcute." Acum atmosfera nu mai e nici oficială, nici protocolară, ci intimă. "Ne simțim întotdeauna îngrijorați și triști când o lungă despărțire stă în fața noastră." Aflată în străinătate, pasionala femeie primește de la Barbu scrisori care "au umplut-o de dor". Probabil, nemaivând răbdare, el vine s-o întâlnească mai curând, și într-o discuție cu severa mamă a Reginei, Maria Alexandrovna, care era destul de critică privind moralitatea fiicei sale, are cuvinte superlative de înaltă apreciere, spunându-i că e "cea mai iubită regină pe care a avut-o poporul vreodată." Iubită, firește, în primul rând chiar de el și nu numai în calitate de regină, ceea ce știa cam toată lumea.

Una din problemele ce revine adesea în însemnări zilnice este aceea a copiilor, a căsătoriei principesa Elisabeta (Lisabeta) cu prințul George al Greciei și mai ales aceea mai complicată a prințului moștenitor Carol. Acesta se căsătorise morganatic în august 1918 cu Zizi Lambrino, ignorând codul princiar. În urma scandalului de presă și a voinței regale, căsătoria a fost anulată în ianuarie 1919. Începe o adevărată luptă de a-l smulge pe Carol din brațele iubitei, și acum, fostei sale soții. Familia trimite ca emisari, spre a-l convinge că a făcut un pas greșit, oameni politici, ca Al. Vaida Voievod sau N. Iorga, și persoane mai puțin oficiale, ca ofițerul Mugur și colonelul canadian Joe Boyle și el din anturajul Reginei încă din timpul războiului. Carol ar fi declarat că renunță la tot ce-i este mai scump "pentru a continua marea operă a tatălui său." Dar Zizi se dovedea "o femeie extrem de puternică, notează cu îngrijorare autoarea însemnărilor zilnice, și că "mai mult ca oricând, (era) absolut sigură că el (Carol) îi aparține, în pofida întregii lumi." După ce dă naștere unui băiat "lupta cu ea" devine "pe viață și pe moarte", întrucât nu se lasă și începe să publice scrisorile primite de la Carol, Regina încercând să-l determine pe fiul ei să-și exprime dezaprobarea în mod public. Are loc o întrevedere între prințul moștenitor și părinți, Ferdinand lăsând-o pe Regină ca purtătoare de cuvânt. "Fiul risipitor" dă semne de întoarcere. Ca să fie și mai siguri, hotărâsc să-l trimită "cât mai repede într-o călătorie", ceea ce se și întâmplă. Din ce în ce mai convins de eroarea lui, Carol îi scrie la 1 febr. 1920 Regelui Ferdinand că "renunță la fată și este gata să facă tot ce dorește tatăl său de la el." în același timp, declară că revine asupra renunțării la tron.

Deși mereu temătoare "că problema trebuie ținută sub control", Regina e fericită la primirea unei telegrame de

la Constantinopol, unde Carol a fost primit cu onoruri, cu salve de tun la sosire și la plecare. După ce colindase lumea până în America și Japonia (unul dintre aghiotanți fiind viitorul general și scriitor N. Condiescu), prințul moștenitor se întoarce. Reginei i se pare "schimbat foarte mult în bine, e vesel, comunicativ..., debordând de viață, de energie, foarte plin de sine." Cu această ocazie, se dă un dîneu festiv la care sunt invitați șefii partidelor politice, Ionel Brătianu și Al. Marghiloman, precum și reprezentanți ai guvernului. Toți i-au urat bun venit. "Carol a răspuns sincer, ferm, bine, toți au fost uimiți de felul în care a vorbit, fără vreo hârtie sau notiță."

Între timp, apare Sitta (Elena), viitoarea soție a lui Carol și ea din familia regală a Greciei. Regina Maria are o excelentă părere despre ea și o cultivă insistent, cu mare simpatie. Tinerii se plac și ajung să se îndrăgostească unul de altul. Autoarea jurnalului notează la 16 nov. 1920: "Eveniment important, care trebuie marcat cu roșu în calendar! în această dimineață... Carol mi-a anunțat logodna cu Sitta." Mama prințului moștenitor este foarte bucuroasă, crede că, în fine, și-a salvat băiatul. Din păcate, va fi pentru scurtă vreme, căci instabilul Carol va divorța de Sitta (mama Regelui Mihai) și va pleca în străinătate cu Elena Lupescu renunțând încă o dată la tron. Regina Maria, supranumită "soacra Balcanilor", întrucât ciudata Elisabeta se căsătorește, aminteam, cu George al Greciei, de care va divorța, iar peste câțiva timp, (în 1922), Marioara (Mignon) cu Alexandru I al Iugoslaviei, nu va fi deloc fericită. Ar trebui să cunoaștem însemnările... ei din anii următori, spre a-i vedea cu adevărat starea de spirit. Pentru marea lui valoare documentară, jurnalul, cât se păstrează la Arhivele Naționale, cred că ar trebui în continuare tradus și publicat. Acest al doilea volum abia ne-a deschis pofta.

Iar acum avioanele noastre aruncă deja manifeste frățești pentru românii din primele orașe de dincolo de Carpați. Cu Dumnezeu înainte !

(Îngenuchează în fața publicului , își face semnul crucii și apoi izbucnesc acordurile imnului **Treceți batalioane române Carpații!** Regina se ridică iese.)

Tabloul 6

(Luni, 28 august 1916, spre orele serii. Biroul avocatului Ioan Ciordaș din Beiuș situat într-un imobil imponent din apropierea pieței orașului, o casă mare construită la finele secolului al XIX-lea în stil eclectic, cu o anumită dominantă barocă, construită de către socrul său avocat Vasile Ignat, fost memorandist. Avocatul bate liniștit la mașina sa veche de scris. Intră țăranul gospodar Balaci Gheorghe din Șebiș, un om încă în putere , cu tâmpile ușor încărunțite și care se descoperă cu mare respect în fața avocatului.)

Balaci Gheorghe: Bună ziua, dom' doctor !

Ioan Ciordaș: Bună ziua, bace Gheorghie ! Dar ce vânt te aduce pe la mine ? Nu ai citit pe ușă? Acum nu am audiențe.

Balaci Gheorghe: Ba am citit, dom doctor.

Ioan Ciordaș: Și atunci? Iar ai neplăceri cu vecinul tău Popa în vechiul proces de grănițuire ?

Balaci Gheorghe: Am , dom' doctor, dar cred că ne-om împăca.

Ioan Ciordaș: Cum așa ?

Balaci Gheorghe: Pentru că amu' cred că nu mai este vorba de o grănițuire, ci de o graniță ...

Ioan Ciordaș (se ridică impetuos de la biroul său masiv): Ce tot șuguiеști tu acolo, bace Gheorghie ?

Balaci Gheorghe (scoate din sân o foaie împăturită): Vă rog să vă uitați pe foaia asta, dom' doctor și veți vedea că nu șuguiesc de loc.

Ioan Ciordaș (desface foaia și scoate un strigat de uimire): Bace Gheorghie, dar asta nu - i o foaie obișnuită, e un... **manifest**. De unde l- ai luat ?

Balaci Gheorghe: De la Brașov.

Ioan Ciordaș: De la Brașov? Ce-ai căutat tu acolo ?

Balaci Gheorghe: Suntem mai mulți oameni din Șebiiș , acolo la lucru, la Brașov . Este mai departe, dar se plătește cu mult mai bine munca, decât la Biniș. Și dintr-o dată , pe când săpam noi șanțurile pentru o clădire mare , numai ce-am auzit zgomot de avioane deasupra orașului și cum din ele au coborât roiuri de hârtii. Oamenii de pe stradă au început să le citească și să strige și să plângă de bucurie... Au apărut însă jandarmii cu pene de cocoș la pălărie și care au început să le culeagă repede de pe stradă și de prin parcuri și să amenințe pe cei care îndrăsneau să le ia și să le citească ... Am luat și eu una din foile alea și am ascuns-o bine... Am să vă o dau Dumneavoastră!

Ioan Ciordaș (ia din mâna țăranului manifestul din care începe să citească cu entuziasm din ce în ce mai crescut):

Frați Români,

Bucurați-vă !

România a intrat în război.

Alături de Anglia, Franța, Italia și Rusia, ea a pornit să vă desrobească de jugul unguresc.

Ceasul mântuirii noastre a sunat.

Visul nostru de veacuri se va împlini.

De acum s-a sfârșit cu prigonirile. Veți putea vorbi limba voastră în liniște, vă veți putea neturburați închina în bisericile voastre. Veți fi un popor liber, stăpân pe pământul lui.

Împreună cu Românii din Regat și cu cei din Bucovina nu veți mai fi decât un singur suflet, o singură țară.

Din această zi, locul vostru nu mai e în armata Austro-Ungară.

Părăsiți rândurile ei !

Veniți sub tricolorul român.

Veniți fără întârziere să luptăm cu toți la olaltă pentru fericirea voastră și a noastră, veniți să înfăptuim România Mare.

Biruința ne așteaptă.

Trăiască Neamul Românesc !

(ultimele cuvinte par înecate în lacrimi, avocatul începe să plângă de emoție, iar umerii i se cutremură spasmodic)

Balaci Gheorghe: Dom doctor, ce-ați pățit ?
Ioan Ciordaș (ștergându-și pe furiș lacrimile):
Nimic, bace Gheorghie, mai nimic.

(începând să-și revină)

Să știi un lucru : mi- ai adus o foarte mare bucurie. Tu știi că eu te prețuiesc, nu numai pentru că te-ai născut în același an cu mine, în 1877, ci și pentru că ești un om de ispravă, harnic, cu mare respect față de oamenii legii și față de oamenii mai învățați decât tine ... Te țin minte când ați venit toți gospodarii cei harnici de pe valea Crișului Pietros să votați cu mine în ciuda tuturor amenințărilor, dar când am pierdut în alegeri prin fraudă electorală.

Balaci Gheorghe: Degeaba te- am votat noi, dacă alții au numărat voturile, dom doctor!
Ioan Ciordaș: Așa e, baci Gheorghie. Dar ulciorul electoral unguresc nu merge de multe ori la fântâna minciunilor.

Voturile voastre au fost decisive în campania electorală de exact acum 9 ani când a fost ales părintele Vasile Lucaciu aici la Beiuș pentru Parlamentul de la Budapesta...

Balaci Gheorghe : Toată Ungaria era atunci cu ochii pe alegerile de la Bins, când ungerii tărcăieni, amărâți că a pierdut candidatul lor Kardos , au dat foc seara la căpițele de paie de pe domeniul episcopiei unite de lângă gară...

Ce am cântat, atunci, dom doctor, după marea victorie a Binșului ?

Ioan Ciordaș: Am cântat noi multe atunci. Dar mai ales, am cântat...

Balaci Gheorghe: *Doina lui Lucaciu...*

(încep să cânte amândoi ca la un semn)

*Vântul bate, frunza pică,
Inima mi se despică
De durere și de chin
Că-i Lucaci la Seghedin...
Seghedine, Seghedine,*

*Dumnezeu, cum te mai ține ?
Mureș, Tisa, până când,
Te mai ține pe pământ ?*

Ioan Ciordaș: Bace Gheorghie !

Balaci Gheorghe: Te ascult cu mare atențiune, dom doctor !
(căzând pe gânduri)

Ioan Ciordaș: Ai venit acum cu **Manifestul** ăsta care-mi umple sufletul de bucurie ...

Regatul României trebuia să intre mai repede în războiul ăsta pentru noi, pentru cei mulți, pentru frații cei năpăstuiți din Imperiul austro-ungar.

Balaci Gheorghe: Așa cred și eu, dom doctor ! La noi în sat, în Șebiș, dacă nu intri în horă duminica sau la sărbătorile îngăduite , nu ești fecior, nimeni nu mai dă o ceapă degerată pe tine, nici fetele , nici muierile, nici chiar bătrânii ...

Ioan Ciordaș: Ții minte că acum exact doi ani de zile, eram tot cam pe la sfârșitul lui august și ne-am întâlnit pe la Judecătoria. M-ai salutat, dar eu nu ți-am răspuns și te-ai supărat pe mine ... Eram cu gândurile aiurea... Știi de ce nu ți-am răspuns atunci ?

Balaci Gheorghe: De unde să știu eu, dom doctor ?

AVE MARIA D'UN POILU À SA BAÏONNETTE:

*Je vous salue, Rosalie,
pleine de charmes,
La Victoire est avec nous,
Vous êtes bénie entre
toutes les armes,
Que votre pointe, qui fouille les
entrailles des Boches,
soit bénie!
Sainte Rosalie, Mère
de la Victoire,
Priez pour nous, pauvres
soldats,
Maintenant, à l'heure
de la Revanche!
Ainsi soit il!*

www.cetateacavalerilor.ro

Vive Paris
1919

L'Autographe du Poilu.
GUERRE EUROPÉENNE -- ARMÉES FRANÇAISES
 sous le commandement du Généralissime JOFFRE

Le Poilu soussigné :
[Signature]

Poilu, envoie cette carte signée, elle restera comme le souvenir de la participation à la grande guerre.

Envoyez cette carte à nos Poilus qui la retourneront avec leur signature.

LE PATER DES POILUS!

*Notre Père Joffre qui êtes au front,
 Que votre Nom soit sanctifié,
 Que la Victoire arrive,
 Que votre Volonté soit faite
 Chez les Poilus, comme chez les Civils.
 Donnez-nous vos ordres de chaque jour;
 Faites-nous prendre l'offensive,
 Contre ceux que nous avons déjà enfoncés,
 Et délivrez-nous des Boches!... Ainsi soit-il !..*

DIX
373

Ioan Ciordaș: Pe atunci eram foarte amărât că francezii au fost bătuți de nemți și că au pierdut mulți oameni... M-am rugat bunului Dumnezeu să îmi ajute pe bravul *poilu* francez...

Balaci Gheorghe: Cum ați zis, dom doctor ?

Ioan Ciordaș: *Poilu*. Este un cuvânt franțuzesc care desemnează pe soldatul simplu, mustăcios, bărbos, rezistent aproape la orice, din tranșeele de la Verdun și care nu a dat înapoi în fața nemților... Acum, că au auzit că intră și românii noștri în marele război, veteranii Franței au să prindă puteri și mai mari și vor învinge până la urmă.

(concesiv, bătându-l pe umăr):

Dacă te mai judeci pentru grănițuirea aia, cu vecinul tău, să știi că nu am să-ți mai iau nici un ban... Așa de mare bucurie mi-ai adus...

(*Își scoate batista și își șterge lacrimile, fără nicio reținere în fața clientului său*).

Balaci Gheorghe: De grănițuirea cu vecinul îmi arde mie acum ? De când cu venirea armatei române peste munți, ca să ne elibereze, să vedeți cum are să se arunce de-acum înaintea stăpânirii de la Budapesta asupra noastră, a românilor din aceste locuri ! Ba mai mult : am auzit pe la târg în Binș că unii vor să plece voluntari în armata română să lupte contra armatei austro-ungare ...

Ioan Ciordaș: Asta nu –i o noutate, bace Gheorghie ! Am auzit că dacă a intrat România în război, până la urmă, aici și-au plănuțit de mai demult plecarea ca voluntari și juriștii Cornel Papp și Amos Borlan, gospodarii Ghiță Cosma și Eusebiu Ștefan și chiar un doctor , pe nume Ioan Nestor...

Balaci Gheorghe: Bine fac , dom doctor ! Că România-i mică, trebuie ajutată în acest război și de către românii din Binș!

Ioan Ciordaș: Și de către românii și româncele de pe sate. Spune muierilor din Șebiș să împletească ciorapi și flanele de lână pentru soldații noștri de pe fronturi. Facem colectă de ciorapi și flanele aici la Beiuș. Nu uita că muierile au un mare rol în istorie.

Balaci Gheorghe (râde): O! Bată-le focul lor ! Dar ce rol să aibă muierile în istorie?

Ioan Ciordaș: Nu râde, bace Gheorghie! La urma urmei, cele mai mari apărătoare ale națiunii române sunt femeile pentru ca ele sunt cele care păstrează și transmit prin viu grai limba maternă. De aceea un popor ca al nostru nu poate fi deznaționalizat atâta vreme cât femeile învață pe pruncii lor românește. Ai priceput acum, bace Gheorghie?

Balaci Gheorghe: Am priceput, dom doctor.

(*Se stinge lumina*).

(**va urma**)

